

Valsts augu aizsardzības dienesta atbildes uz nevalstisko organizāciju jautājumiem

(2016.gada 5.februāris)

Sēklaudzēšana

1. Kādas darbības ir jāveic, lai Latvijā oficiāli varētu ievest, piemēram, griķu sēklu no Krievijas vai Baltkrievijas?

Kopš 2013. gada augusta nav nekādu problēmu ievest griķu sēklu no trešajām valstīm:

Sēklu un šķirņu aprites likuma 17. pants paredz, ka drīkst ievest sēklas, kurām normatīvajos aktos par sēklaudzēšanu un sēklu tirdzniecību konkrētajai augu sugai ir paredzēti izņēmumi sēklu tirdzniecībā.

Ministru kabineta 2013.gada 13.augusta noteikumu Nr. 544 „Labību sēklaudzēšanas un sēklu tirdzniecības noteikumi” 81.1.punkts paredz, ka griķu (*Fagopyrum esculentum Moench*) sēklas atļauts ievest un tirgot arī tad, ja minētās sugas šķirne nav iekļauta Latvijas augu šķirņu katalogā, bet sēklu kvalitāte atbilst šo noteikumu 11.pielikumā noteiktajām prasībām un ir šo noteikumu 91.punktā minētie Sēklu kvalitāti apliecinājoši dokumenti „91.7. šo noteikumu 81.1 punktā minētajai griķu (*Fagopyrum esculentum Moench*) sēklai – attiecīgās valsts pilnvarotās institūcijas izsniegts oficiāls dokuments (sertifikāts), kas apliecina sēklu atbilstību šo noteikumu 11.pielikumā minētajām prasībām, kā arī to, ka nav konstatēti vējauzas (*Avena fatua*) piemaisījumi, un sēklu iesaiņojuma oficiālā etiķete.”

2. Kāda ir situācija ar vējauzas izplatību Latvijā?

Valsts augu aizsardzības dienests (VAAD) atbildot no savas kompetences viedokļa, skaidro:

Šobrīd vienīgais vējauzu izplatību obligātais ierobežojošais pasākums ir tās nepieļaušana sertificētajā sēklas materiālā (arī sēklaudzēšanas laukos). Latvijā šobrīd sertificētas sēklas izmantotāju ir maz (nav oficiālo datu), līdz ar to veicot vējauzu klātbūtnes kontroli tikai sēklaudzēšanas sējumos un sertificētajā sēklas materiālā, šīs sugas savairošanos nav iespējams ierobežot.

Lai nepieļautu šīs nezāles tālāku izplatīšanos ar sēklas materiālu, jau 2004.gada nogalē mūsu valsts vērās ar prasību Eiropas Komisijā (EK), lai rastu iespēju ierobežot vējauzas izplatību valstī un lūgtu atļauju ieviest stingrākas prasības attiecībā uz vējauzu klātbūtni sēklās nekā tas ir noteikts Padomes Direktīvā 66/401/EEK (1966.gada 14.jūnijs) par lopbarības augu sēklu tirdzniecību un Padomes Direktīvā 66/402/EEK (1966.gada 14.jūnijs) par graudaugu sēklu tirdzniecību.

Pamatojoties uz šo lūgumu, 2005.gada 2.martā EK pieņēma lēmumu 2005/200/EC, ar ko atļauj Igaunijai, Latvijai, Lietuvai un Maltai noteikt stingrākas prasības attiecībā uz vējauzu (*Avena fatua* L) klātbūtni graudaugu sēklās. Šī lēmuma izdošanas pamatojums bija tas, ka Igaunijā, Latvijā, Lietuvā un Maltā savā valstī ražotajām

graudaugu sēklām piemēro stingrākas prasības nekā Direktīvā 66/402/EEK noteiktās, kā arī tas, ka minētajās dalībvalstīs norit kampaņa, lai izskaustu *Avena fatua* klātbūtni labību un lopbarības augu sējumos.

Ko dara VAAD?

1. Veic vējauzu klātbūtnes kontroli sēklaudzēšanas sējumos un sēklu paraugos un pavaddokumentu izvērtēšanu par vējauzu klātbūtnes pārbaudi ievestajām sēklām, kas paredzētas tālākai pavairošanai.
2. Nodrošina līdzdalību Ziemeļu un Baltijas valstu sēklu kontroles laboratoriju riņķa analīzēs par vējauzu, homozigoto un heterozigoto fatuoīdu augu un sēklu identifikāciju. Rezultāti tiks analizēti kopējā darba seminārā.

Zemkopības ministrija 2016.gadam ir apstiprinājusi pētījumu: Ieteikumu izstrādei vējauzas un citu izplatītāko nezāļu sugu ierobežošanas pasākumiem Latvijas apstākļos, ko veiks Latvijas Augu aizsardzības pētniecības centrs, starp citiem uzdevumiem, paredzot:

1. Iegūt datus par vējauzas un citu viendīgļlapju nezāļu sugu izplatību Latvijā, to ietekmi uz saimniecisko darbību un veiktajiem ierobežošanas pasākumiem.
2. Ievākt sēklu paraugus no vējauzas augiem laboratorijas analīzēm sēklkopības saimniecību apsekošanas laikā.
3. Iegūt datus vasarāju labības lauka izmēģinājumā (veģetācijas pētījums daļēji kontrolētos apstākļos) un vasarāju labības ražošanas sējumos par vējauzas izplatības līmeņu ietekmi uz labības ražību un ražas kvalitāti pēc iepriekšējā projektā izmantotās shēmas un metodikas.
4. Iegūt datus par vējauzas sēklu dīgšanas īpatnībām, miera periodu un tā saistību ar sēklu ģenētisko daudzveidību un vējauzas attīstības īpatnībām (piemēram, dinamika, morfoloģija) tās agrīnās veģetācijas stadijās.
5. Sagatavot vispārīgus ieteikumus vējauzas un citu postošo nezāļu ierobežošanai un rezistences veidošanās novēršanai Latvijas agroklimatiskajos apstākļos.

3. Kāda ir statistika, situācija Latvijā ar graudaugu un zālāju sēklu audzētājiem?

Lauku apskates 2015.gadā

Sugu grupa	Veiktas lauku apskates (ha)	Sēklaudzētāji (skaits)
Lauku apskates kopā:	12725	159
Labības	8954	96
Lopbarības augi	3444	95
Kartupeļi	327	24

ISTA sertifikāti 2015.gadā

Suga	Masa (kg)
Pļavas timotiņš	480 (uz Dāniju (?))
Ganību airene	1700
Niedru auzene	60
Ganību airene	306690
KOPĀ	308930

Līdz galam nesertificēts sēklas materiāls 2015.gadā

Suga	Masa (kg)
Timotiņš	43000
Vasaras vīķi	37200 (uz Vāciju)
KOPĀ	80200

Sēklas ar OECD etiķetēm (PB kategorija) uz Kanādu:

2012. – bastarda āboliņš – 120 kg

2013.- pļavas auzene -320 kg

sark.āboliņš – 160 kg

timotiņš – 135 kg

2014. – timotiņš – 690 kg

4. Cik daudz zālāju sēkla tiek importēta Latvijā?

2015.gadā Latvijā ievestās sēklu partijas to tālākai pavairošanai lopbarības augiem

Suga	Masa	Partiju skaits
vasaras vīķi	2500	1 (Vācija)
zirņi	3975	5 (Zviedrija, Francija)
lauka pupas	48500	8 (Vācija, Dānija, Polija)
ganību airene	1840	3 (Vācija, Nīderlande)
timotiņš	200	1 (Polija)

Augu aizsardzība

5. Lūdzam pārreģistrēt uz 2.reģistrācijas klasi augu augšanas regulatoru Gro-Stop HN k.k.f. ar reģistrācijas nr. 0222, kuru lieto pretasnu apstrādei pārstrādes kartupeļiem. Preparāta darbīgās vielas LD 50 ir >2000-4200 mg/kg, kas nebūtu klasificējama kā īpaši bīstama. Uz šo preparātu neattiecas vairums prasību, kas noteiktas 1.klases preparātiem.

VAAD izvērtēs iespēju veikt izmaiņas Gro-Stop HN k.k.f. reģistrācijas nosacījumos.

6. Vai ir, iespējams, saglabājot ES regulas prasības, samazināt VAAD integrētās

audzēšanas pārbaudes protokola jautājumus? 2015. gadā par katru audzējamo kultūraugu pārbaudes aktā bija jāatbild uz 75 jautājumiem. Ja saimniecība audzē 7 kultūraugus - ābeles, bumbieres, upenes u.t.t. tad inspektoram vienā saimniecībā bija pavisam jāatzīmē atbildes uz 1050 jautājumiem - vispirms 525 atbildes papīra formātā un pēc tam 6 tās pašas 525 datorā.

Lauksaimniekam, neatkarīgi no pārbaudes aktā ietverto jautājumu skaita, jāievēro attiecīgā normatīvā akta prasības kultūraugam, kuru viņš audzē. Tā kā atbalsta maksājumi tiek piešķirti par konkrētu lauku, VAAD pie personām, kas pretendē uz atbalsta maksājumu „Vidi saudzējošu metožu pielietošana dārzkopībā” (VSMD) saņemšanu, veic katra kultūrauga katra lauka pārbaudi.

Vienlaikus VAAD strādā pie pārbaudes akta formas pilnveides, tai skaitā meklē risinājumus, lai tehniski samazinātu pārbaudāmo punktu skaitu, piemēram, paredzot vienu kopīgu punktu par lauka uzskaites prasību ievērošanu. Strādājam pie VAAD pārbaudes aktu elektronisko formu izstrādes, kas ļaus inspektoriem pārbaudes datus ievadīt elektroniski jau pārbaudes laikā.

- 7. Lielākā daļa pārbaudes jautājumu loģiski, pamatoti, bet, atsevišķi jautājumi izraisīja neizpratni. Piemēram 4.2:** Lietotājs pēc iespējas saglabā derīgo organismu mājvietas- piemēram, akmeņu kaudzes. Vai arī 4.8.6. Lietotājs saimniecībā izveido uzskaites sistēmu, kurā par attiecīgo lauku norāda šādu informāciju: pasākumi derīgo organismu mājvietas saglabāšanai un to veikšanas datums un iestrādes dziļums.

Prasības būtība ir, ka audzētājs saimniecisko darbu veic tā, lai saimniecības teritorijā pēc iespējas saglabātu vietai raksturīgo dabisko ekosistēmu. Šobrīd VAAD gatavo priekšlikumus grozījumiem MK 15.09.2009 noteikumos Nr. 1056 „Lauksaimniecības produktu integrētās audzēšanas, uzglabāšanas un marķēšanas prasības un kontroles kārtība”, kas precizēs šo prasību.

8. Kā VAAD plāno informēt par IAA ieviešanu Latvijā?

Informāciju par IAA ieviešanu Latvijā VAAD sniedz:

- Semināros. 2015.gada ziemas periodā notika 27 semināri visā Latvijas teritorijā, kurus apmeklēja 650 interesenti. Semināri notiek arī šogad, tajos informējam par aktualitātēm IAA sistēmas ieviešanā, sniedzam praktisku informāciju par kultūraugu kaitīgo organismu izplatības un attīstības pakāpes noteikšanas un ierobežošanas iespējām, lauka monitoringa veikšanu un lauka uzskaites sistēmas ieviešanu, prasībām mēslošanas līdzekļu lietošanai.
- Mājaslapā. Lai veicinātu integrētās audzēšanas, t.sk., integrētās augu aizsardzības vispārīgo principu un prasību ieviešanu, VAAD ir izveidojis mājaslapu „Integrētā augu audzēšana un kaitīgo organismu monitorings” – noverojumi.vaad.gov.lv. Šajā lapā var iepazīties ar vispārējo brīdinājumu sistēmu par kultūraugiem kaitīgo nekarantīnas organismu attīstību. Kultūraugu veģetācijas periodā VAAD inspektoru veiktie kaitīgo organismu novērojumi tiešsaistes režīmā no lauka redzami sadaļā „Karte”, turpat pieejami konstatēto kaitīgo organismu fotoattēli un

informācija par tā bioloģiju un augu aizsardzības līdzekļiem, kādi pieejami to ierobežošanai. Nozīmīgāko kaitēkļu un slimību attīstība attēlota grafikā. Pirmie postīgāko kaitēkļu vai slimību konstatējumi sezonā izcelti kā brīdinājumi un uz kartes tie parādās pulsējošas lāsītes formātā.

Šajā lapā pieejamas Zemkopības ministrijas apstiprinātās integrētās audzēšanas vadlīnijas, normatīvie akti, kas regulē integrēto augu aizsardzību, kā arī iespējams iegūt informāciju par Latvijā pieejamiem kaitīguma sliekšņiem un iepazīties ar specifiskiem kaitīgo organismu un kultūraugu šķirņu aprakstiem, kā arī cita ar integrēto augu aizsardzību saistīta informācija, piemēram, publikācijas, prezentācijas utml.

- Rakstos un intervijās. VAAD jau vairākus gadus ir cieša sadarbība ar nozares profesionālajiem žurnāliem „Saimnieks” un „Agro tops”, kur esam publicējuši skaidrojošu informāciju par IAA. Publikācijas bijušas arī reģionālajos laikrakstos un interneta vietnēs.
- Informatīvajos materiālos. VAAD izdevis informatīvus materiālus par IAA, kā arī bukletus/rokasgrāmatas un kā palīgmateriālus kultūraugu attīstības stadiju noteikšanā, kaitīgo organismu atpazīšanā un monitoringa veikšanā. 2015.gadā sagatavoti arī divi videoklipi „Kas ir integrētā augu aizsardzība” un „Augsnes agroķīmiskā izpēte”.
- Sociālajos tīklos. Videoklipi par IAA ievietoti *Youtube*, visas aktualitātes tiek ziņotas ar *Twitter* un *Facebook* palīdzību.

9. Vai ir iespējams apkopot informāciju par VAAD monitoringa laukiem?

Apkopojuumu par veiktajiem novērojumiem monitoringa laukos ikvienam interesentam iespējams iegūt VAAD mājaslapā <http://noverojumi.vaad.gov.lv> sadaļā „Karte”, izvēloties interesējošo laika periodu un kultūraugu.

10. Vai ir zināms mājas lapas ”integrētā augu audzēšana un kaitīgo organismu monitorings” sadaļu apmeklējumu statistika?

Kopš mājaslapas darbības uzsākšanas sākuma sadaļa „Kultūraugu novērojumi kaitīgo organismu konstatēšanai” ir skatīta 16566 reizes. Visvairāk apmeklētāji ir interesējušies par kultūraugu novērojumu karti, informāciju par integrēto audzēšanu, kā arī integrētās augu aizsardzības kultūrspecifiskajām vadlīnijām. Ir vērojama tendence apmeklējumu skaitam pieaugt, īpaši pēc ZM apstiprināto kultūraugu vadlīniju ieviešanas mājaslapā.

11. Vai ir zināms cik interesentu ir saņēmuši AAL konsultantu apliecības?

Līdz šim (2016.gada 5.februāris) AAL konsultantu apliecības saņēmuši 11 konsultanti.

12. Integrētās audzēšanas ieviešana Latvijā. Kādas papildus prasības tiks ieviestas pēc kultūraugu vadlīniju apstiprināšanas? Kāda ir kopējā situācija?

Tā kā 2015. gada decembrī apstiprinātajām vadlīnijām ir ieteikumu raksturs, tad papildus prasības netiek ieviestas. Vadlīnijas ir uzskatāmas par papildus instrumentu, kuru lauksaimnieks izmanto kaitīgo organismu ierobežošanas pasākumu pamatoti un pārdomāti veikšanai.

13. Kad tiek plānots VAAD darbiniekiem nodot planšetdatorus, lai vizītes laikā saimniecībā uzreiz uzrakstītu pārbaudes aktus?

Šosezon plānots nodrošināt inspektoros ar planšetdatoriem un attiecīgu programmatūru (atsevišķiem pārbaudžu veidiem), lai pārbaudes rezultātus varētu uzreiz fiksēt planšetdatorā un uzreiz sagatavotu pārbaudes aktu.

14. Vai tehniski šogad VAAD inspektoriem būs iespēja pirms vizītes saimniecībā vēlreiz pārliecināties LAD EPS, ka attiecīgajā pārbaudes saimniecībā nav veiktas izmaiņas platību maksājumu pieteikumā?

Šāda informācija VAAD ir pieejama tikai tad, kad LAD ir beidzis platību maksājumu administrēšanu, tas ir jūlija vidū. VAAD nav tiešas pieejas LAD EPS sistēmai.

15. Vai IAA divas reizes būs jāpiesakās – pie LAD un pie VAAD?

Lai saņemtu Lauka atbalsta dienesta atbalsta maksājumus par „Vidi saudzējošu metožu pielietošana dārzkopībā” (VSMD), persona katru gadu līdz 15.maijam iesniedz pieteikumu atbalsta maksājumiem Lauku atbalsta dienestā (LAD), norādot kultūraugus, par kuru audzēšanu tā uzņemas piecu gadu saistības. Situācijā, kad persona paplašina saistības, tas ir uzsāk jaunu kultūru audzēšanu, par kurām ir paredzēts atbalsta maksājums, persona šo informāciju sniedz LAD iesniedzot pieteikumu atbalsta maksājumiem. LAD šo informāciju nodod Valsts augu aizsardzības dienestam. Personai par šīm izmaiņām nav atsevišķi jāinformē VAAD.

Ja persona piesakās pirmo reizi uz atbalsta maksājumiem „Vidi saudzējošu metožu pielietošana dārzkopībā” (VSMD), tad personai jāpārliecinās vai tā ir VAAD Lauksaimniecības produktu integrētās audzēšanas reģistrā. Ja nav, tad personai jāiestājas šajā reģistrā.

Augu karantīna

16. Kādas tendences ir kartupeļu gaišās gredzenpuves izplatībai? Kādās platībās audzēja kartupeļus inficētajās saimniecībās? Vai infekcija ir dažādām šķirnēm?

Gaišās gredzenpuves izplatība Latvijā pēdējos trīs gados (2012.-2014.gada raža) ir nemainīgi augsta 13-17 saimniecības. 2015.gada ražas kartupeļi laboratorijā vēl tiek testēti, līdz ar to kopīgo rādītāju, kāds būs par 2015.gadu nevaram pateikt, taču uz februāra sākumu tikai trīs saimniecībās ir laboratoriski apstiprinājusies gaišā gredzenpuve, tāpēc mēs prognozējam, ka 2015.gadā ražā gredzenpuves izplatība būs

samazinājusies, salīdzinoši ar iepriekšējiem gadiem. Tas varētu būt saistīts ar to, ka:

- noslēdzies četru gadu cikls, kura laikā visi kartupeļu audzētāji tiek pārbaudīti un 2015.gadā saimniecības tiek pārbaudītas atkārtoti;
- saimniecībās tiek vairāk pievērsta uzmanība sēklas materiāla atjaunošanai (10%, kā noteikts MK noteikumos).

Audzētās kartupeļu platības saimniecībās, kurās atklāj gredzenpuvi svārstās no 0,2 ha līdz 14,71 ha.

Kartupeļu gaišā gredzenpuve konstatēta dažādu šķirņu kartupeļos. Gadu no gada inficētās kartupeļu šķirnes ir Vineta, Laura, Fontana u.c.

Agrokīmija

17. **Vai ir iespējams un ja ir, tad kādā veidā pagarināt augšņu analīžu derīgumu par vienu gadu īpaši jutīgajās teritorijās / ĪJT / augšņu mēslošanas plānu sastādīšanai?** / Šobrīd derīgums ĪJT 5gadi, pārējās teritorijās 7 gadi. ĪJT šobrīd ir galvenokārt Bauskas, Jelgavas, Dobeles novados ar smagākām / mālainākām/ augsnēm, kurām raksturīga lielāka buferspēja nekā vieglāka granulometriskā sastāva augsnēm un līdz ar to šīs augsnes maina savas agroķīmiskās īpašības, kuras nosaka augšņu agroķīmiskajā izpētē, ilgākā laika periodā nekā vieglāka granulometriskā sastāva augsnes.

Rekomendējamais augsnes analīžu biežums (derīguma termiņš) nav konstants lielums. Tas ir saistīts ar lauksaimnieciskās ražošanas intensitāti, audzējamiem kultūraugiem (dārzeņiem augsnes analīzes iesaka veikt biežāk), izmantotajiem mēslošanas līdzekļiem (kūtsmēsli un/vai minerālmēsli), kā arī vides riskiem. Ņemot vērā iepriekš minēto un izanalizējot situāciju valstī, valstu normatīvajos aktos vai vadlīnijās tiek iestrādātas prasības/rekomendācijas augsnes analīžu biežumam. Latvijā, ņemot vērā augsnes un klimatiskos apstākļus un mēslošanas līdzekļu izmantošanu, tas ir pieci līdz septiņi gadi. Nitrātu jutīgajā teritorijā kopumā ir auglīgākas augsnes, lielākas vidējās ražas un mēslošanas normas nekā pārējā Latvijas teritorijā, kā arī lielāks vides piesārņojuma risks upju blīvuma dēļ. Tāpēc ir pamatoti, ka šajā teritorijā augsnes analīzes būtu jāveic biežāk nekā pārējā teritorijā.

Priekšlikums - **līdzīgi kā LAD, VID u.c. mūs kontrolējošas iestādes atsūta jaunumus uz mūsu e-pastiem, arī VAAD tos nosūtītu – VAAD ņems vērā šo priekšlikumu.**